

Fossilindustrien ekspanderer. Økonomisk sterke aktører har lett spillerom overfor politikerne som er mer opptatt av stemmer ved valg enn av langsiktige konsekvenser for miljøet.

Vi kan redde miljøet, men vil vi?

KLIMA

Sigbjørn Grønås, professor emeritus, Geofysisk institutt, UiB.
Gunnar Kvåle, professor emeritus, Senter for internasjonal helse, UiB

Et materielt overforbruk blant rike mennesker verden over har en karbonbasert vekst, drevet av kortsiktige økonomiske interesser, lagt grunnlaget for. Dette er hovedårsaken til et klimaproblem som det kan synes som verden verken ønsker eller makter å løse.

Dagens barn og fremtidige generasjoner må derfor bære konsekvensene av handlinger vår generasjon er ansvarlige for. Det enorme oppryddingsarbeid vi etterlater oss, vil fremtiden neppe kunne takle. Vår kollektive likegyldighet er vårt største moralske problem.

Livet er truet

Det er fortsatt mulig å stabilisere klimaendringene og opprettholde en klode med levelige forhold for kommende generasjoner. Men dette krever politisk vilje til handling straks, en vilje som vi i dag ser få tegn til. Med uro ser vi at klimautslippene i verden stadig øker. Utvinning av fossilt drivstoff trappes opp over alt der drivverdige funn påvises. Dette på tross av at vi vet at bare en liten del av kjente og drivverdige kilder for olje, kull og gass kan brukes om klimaendringene skal stabiliseres.

Får utviklingen fortsette som nå, kan klimaendringene overskride terskelverdier som utløser forsterkende tilbakelkoblinger praktisk talt ute av menneskelig kontroll. Hvis mesteparten av gjenværende kilder for fossilt drivstoff blir brukt, kan livet på jorden trues.

Utslipp må bli dyrt

Bruk av billig fossilt drivstoff er den viktigste årsaken til klimaproblemet. Drivstoffet er billig fordi det er subsidiert og fordi de samfunnsmessige kostnadene av bruk av olje, kull og gass ikke inkluderes i prisen. En sterk økning av prisen på karbon er det tiltaket som raskt kan føre til redusert utvinning.

Dette vil lede til rask utbygging av rene energikilder og sterk satsing på energieffektivisering og sparing. Økonomer finner at en slik utvikling også vil gi god økonomi. Luftforurensning vil reduseres kraftig, og slik forhindre luftveissykdommer og død for mange millioner mennesker.

Mektige motkrefter

Hvordan kan det ha seg at vi som samfunn lar farlige men-

MOT BEDRE VITENDE: De ansvarlige er godt orientert om klimakonsekvensene, men villeder likevel, skriver Sigbjørn Grønås og Gunnar Kvåle. Statoils budskap er at norsk petroleum bidrar til å løse klimaproblemet, og at norsk utvinning er renere enn konkurrentenes, noe som ikke stemmer.

ILLUSTRASJON: STATOILANNONSE

neskeskapt utvikle seg til vitenskapelig dokumentasjon av skadevirkningene? En viktig årsak er den store innflytelsen ulike finansinteresser har på politiske beslutninger.

Økonomisk sterke aktører, klimaendringer tross for sikker dokumentasjon av skadevirkningene? En viktig årsak er den store innflytelsen ulike finansinteresser har på politiske beslutninger.

oljeindustrien og andre, som tjener på fortsatt høyt forbruk av fossilt brennstoff, har lett spillerom overfor et politisk lederskap som synes lite opptatt av langsiktige konsekvenser av dagens politikk. I tillegg kommer at politikere er engstelige for å miste velgerstøtte, som diskutert av Frank Rossavik i en BT-kommentar 10. august.

Regjeringer svikter

Mange politikere innser behovet for å begrense utslippene, men få forstår hvor alvorlig situasjonen er. Slik er det et enormt gap mellom politisk klimaretorikk og de tiltak som settes i verk. Fossilindustrien ekspanderer. Nå står ukonvensjonelle kilder som oljesand, oljeskifer og skifer-gass for tur og det åpnes for oljeboring på økende havdyp, i Arktis og andre miljømessig sårbare områder.

Det store gapet mellom retorikk og virkelighet er spesielt tydelig i Norge. Vi ønsker å være et foregangsland på klima, men utvider samtidig egen petroleumsvirksomhet og går ikke av veien for å produsere energi fra kilder som forurenser aller mest, oljesand i Canada og ny satsing på kull på Svalbard. Meget farlige klimaendringer kan bare unngås om utvinning

av kull og olje reduseres kraftig de nærmeste årene.

Fossilindustrien villeder

Industrien som utvinner fossilt drivstoff, tjener på å opprettholde folks avhengighet av slike drivstoff. De ansvarlige er godt orientert om klimakonsekvensene dette medfører. Likevel velger de ikke bare å se bort fra slik forskningsbasert kunnskap, men bidrar selv til villedende informasjon. For eksempel kjører Statoil annonsekampanjer der budskapet er at norsk petroleum er en del av løsningen på klimaproblemet, og at norsk utvinning er renere enn konkurrentenes, noe som ikke stemmer.

Når fossilindustrien bruker store ressurser på slike kampanjer, egnet til å villeda befolkningen, blir det vanskelig å etablere en bred folkebevegelse mot dagens oljepolitikk. Feilinformasjonen er så alvorlig at flere, slik som Donald Brown, professor i miljøetikk ved Penn State University i USA, mener at konsekvensene av bevisst feilinformering bør betraktes som en forbrytelse mot menneskeheten.

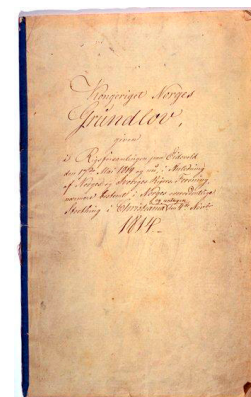
Kan domstolene gripe inn?

Flere tar til orde for at domstolene må gripe inn til forsvar for våre etterkommere. En legal tilnærming må sikre gjennomføring av planer for utslippsreduksjoner i samsvar med det vi vet må til for å stabilisere klimaendringene. I Norge gir Grunnloven alt et grunnlag: I paragraf 110b heter det: Natu-

fakta

Grunnloven om miljøet

- «Enhver har Ret til et Milieu som sikrer Sundhed og til en Natur hvis Produktionsævine og Mangfold bevares. Naturens Ressourcer skulle disponeres ut fra en langsiktig og allsidig Betragtning, der ivaretager denne Ret også for Efterslægten.
- For at ivaretagere deres Ret i Henhold til foregaaende Led, ere Børgerne berettigede til Kundskaab om Naturmilieuets Tilstand og om Virkningerne av planlagte og iverksatte Indgreb i Naturen». (Paragraf 110b)
- Grunnlovsbestemmelser har høyere rang enn lover og forskrifter («lex superior»). Dette betyr at domstolene vil underkjenne lover eller forskrifter som strider mot Grunnloven.

taker denne Ret også for Efter-slægten.

En tydelig erkjennelse av at utsatte stater og kommende generasjoner har juridiske rettigheter, kan bidra til en raske kursendring. Små øystater truet av stigende havnivå, prøver for eksempel gjennom FN å få en vurdering av hvilket legalt ansvar stater og selskaper som bidrar til klimaendringer har.

Manipulering hjelper ikke

Overdreven tro på teknologiutvikling får mange til å hevde at våre etterkommere vil bli i stand til å stabilisere klimaendringer ved manipulerende inngrep, som å slippe opp partikler i stratosfæren for å motvirke økt menneskeskapt drivhuseffekt.

Men å kurere en forurensning ved å innføre en annen, gir bare nye problemer. Den eneste manipulering som kan tilrådes, er å suge CO₂ direkte ut av atmosfæren, men dette er komplisert og dessuten svært energikrevende.

Etisk integritet etterlyses

Det billigste og klart beste for å stabilisere klimaendringene er mindre forbruk, en omgående overgang til karbonfri energi og økende energieffektivitet. Norge har alle muligheter til å gå foran og vise verden at det er mulig å avvike vår fossilavhengighet for kildene er tomme.

Håpet må være at folk flest snart innser alvorret, og krever rettferd for våre barnebarn. Verden trenger nå ledere med høy etisk integritet som makter å stå opp mot sterke kommersielle krefter som er i ferd med å ødelegge vår jord.